

**Марія Тесля**

**ВИЩА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА ЯК ІНСТИТУТ  
ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МАЙБУТНЬОГО  
ВЧИТЕЛЯ**

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні освітня діяльність визначається як комунікаційна, що містить обмін сутнісними смислами, духовними цінностями між людьми. Найважливішою соціальною функцією і призначенням педагога в суспільстві є духовне зростання людини, розвиток індивіда. Сприяючи формуванню людини як творця всіх духовних та матеріальних цінностей і як найголовнішої духовної цінності суспільства, педагоги безпосередньо мають вплив на розвиток продуктивних сил суспільства і створюють передумови для

подальшого прогресу суспільства, залучаючи підростаюче покоління до досягнень світової культури.

Головна функція сучасного педагога — допомагати учням активно адаптуватися до мінливої соціокультурної ситуації сучасного людства [5].

Учителя готують вищі навчальні заклади освіти, які виступають інститутом професійної соціалізації особистості. Структурними складовими в освітньому процесі вищого навчального закладу є викладач, навчальна дисципліна (сукупність практичних і теоретичних уявлень про об'єктивні закономірності оточуючої дійсності в рамках певної науки) і студент (суб'єкт, головна ціль якого, отримати теоретичні знання та практичні уміння у певній галузі науки). Під час навчання студенти отримують не тільки інформацію про предмет, але і певні ціннісні, морально-етичні та інші установки, які сприяють формуванню особистості та соціалізації майбутнього педагога. Одним з головних завдань вищого навчального закладу є реалізація потреби особистості в інтелектуальному, культурному та моральному розвитку, створенні умов для професійного зростання та удосконалення [3].

На основі аналізу досліджень останніх років можна констатувати зростання інтересу до проблеми соціалізації особистості на різних етапах розвитку, її висвітлення як наукової проблеми у роботах представників різних наукових шкіл та напрямків (Е. Дюркгейм, Ч. Кулі, Дж. Мід, Т. Парсонс, П. Сорокін та ін.). Особливий вплив на соціалізацію студентів з боку навчального закладу підтверджують дослідження Г. Андрєєвої, О. Безпалько, І. Беха, Л. Виготського, М. Галагузової, Н. Голованової, А. Капської, А. Ковальнової, Г. Лактіонової, І. Липського, А. Мудрика, А. Петровського, М. Шиловой. Впродовж останнього десятиліття розроблені концепції розвитку вищої педагогічної освіти (А. Бойко, Н. Дем'яненко, А. Кіктенко, Л. Коваль, В. Якунін). Поняття педагогічної освіти вчені трактують як систему підготовки педагогічних кадрів для загальноосвітньої школи та інших навчально-виховних закладів у педагогічних університетах та педагогічних коледжах; у широкому розумінні – підготовка педагогічних та науково-педагогічних кадрів для навчальних закладів усіх типів, включаючи професійно-технічні, середні спеціальні й вищі; знання, здобуті у результаті цієї підготовки.

Мета нашого дослідження полягає у з'ясуванні ролі вищої педагогічної освіти для професійної соціалізації особистості майбутнього вчителя.

Поняття «професійна соціалізація» походить від загального терміну «соціалізація». Професійна соціалізація – це процес засвоєння суб'єктом професійної діяльності визначеної системи знань, цінностей та норм, що дають можливість йому функціонувати як повноправному члену трудового колективу, демонструючи професійну майстерність. Вважаємо за потрібне додати, що професійна соціалізація – це багатоплановий, неоднозначний процес входження особи в професійне середовище, усвідомлення професійного досвіду й активне відтворення знань, норм та цінностей, які важливі для входження в суспільні процеси і діяльності як повноправного члена трудового колективу.

Завдання професійної соціалізації у вищій школі: опанування професійними технологіями; оволодіння професійно важливими особистісними рисами; прагнення студента професійно самовдосконаливатися; становлення гуманістичної культури студентів, так як на першому плані серед орієнтирів та цілей свого подальшого розвитку суспільство визначає принцип гуманізації процесів, які відбуваються в соціумі [6].

Професія педагога відноситься до професій типу «людина – людина». Педагогічна діяльність за своїми суспільними функціями, вимогами до професійно важливих особистісних властивостей, складністю емоційного навантаження та психологічної напруженості наближена до діяльності письменника, артиста, вченого. Педагогічна професія відрізняється від інших, у першу чергу, способом мислення її представників, рівнем відповідальності та почуттям обов'язку. Головна її відмінність серед інших професій типу «людина – людина» проявляється в тому, що вчитель відноситься і до тих, хто змінює, і до тих, хто керує.

Первинне залучення до професійного середовища можливе завдяки навчальним закладам. Вищий навчальний заклад є інститутом соціалізації особистості студента, що пов'язаний з його фаховим вибором, поглибленням світогляду, професійним становленням і закріпленням фахової соціальної ролі. Особистість, що вступає до навчального закладу залучається до студентського середовища. Як вважає Є. Клімов, «стає на шлях прихильності до професії та її засвоєння». Це – стадія адепта професійної діяльності. ВНЗ мають здійснювати соціалізуючий вплив на студентів з метою підготовки їх до подальшої професійної діяльності.

Вища педагогічна освіта – система підготовки спеціалістів дошкільної, початкової та середньої освіти. До працівників цієї категорії належать викладачі загальноосвітніх дисциплін професійних навчальних закладів, педагогічний персонал закладів додаткової освіти дітей, підлітків та молоді, соціальні педагоги, тощо. У широкому контексті під терміном «педагогічна освіта» розуміють професійну підготовку всіх осіб, причетних до навчання і виховання молодого покоління [4].

Специфіка педагогічної освіти визначається підвищеними соціальними вимогами до професійної діяльності та особистості учителя, вихователя як суб'єкта педагогічного спілкування і навчально-виховного процесу. Тому педагогічна освіта покликана вирішувати 2 комплекси взаємопов'язаних завдань: по-перше, сприяти соціально цінному розвитку особистості майбутнього педагога (його фундаментальній загальнокультурній, моральній і громадянській зрілості), по-друге, допомагати йому у професійному становленні та спеціалізації у педагогічній діяльності [4].

Професійна соціалізація майбутніх педагогів в умовах ВНЗ здійснюється поетапно: перший етап – вибір професії (визначаються життєві цілі, перспективи), другий – адаптація до умов ВНЗ (приспособлення до умов і змісту навчального процесу), третій – засвоєння навчального змісту та формування практичних умінь (активна взаємодія студента й навчально-професійного середовища, розвиток загальних і спеціальних здібностей), четвертий – сформованість професійної

готовності (формування професійної ідентичності). Основними чинниками, що впливають на процес професійної соціалізації майбутніх педагогів в умовах ВНЗ, на нашу думку, є: індивідуально-особистісні характеристики (особистісні риси, ціннісні орієнтації, мотивація до професійної діяльності, життєвий досвід тощо); освітньо-професійний зміст (зміст навчання, якість професійної підготовки, методичне забезпечення); соціально-професійна орієнтованість (сформованість професійної культури, конкурентоспроможність на ринку праці).

Професійна соціалізація майбутніх педагогів в умовах вищого навчального закладу здійснюється поетапно, передбачає формування професійних світоглядних якостей, формування практичних умінь, становлення ціннісних професійних орієнтацій, формування мотивації до самостійної професійної творчої діяльності, засвоєння нових соціальних ролей. Все це сприяє професійному становленню особистості.

### **Список використаної літератури**

1. Муртазаєва Є. М. Індивідуально-творчий розвиток майбутніх педагогів / Є. М. Муртазаєва // Педагогіка і психологія. – 2004. – № 3. – С. 69-76.
2. Вишневський О. На шляху реформ: Актуальні питання сучасної української освіти та змісту виховання. – Дрогобич: Коло, 2005. – 176 с.
3. Дубасенюк О. А. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності / Дубасенюк О. А., Семенюк Т. В., Антонова О. Є.; Житомир. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. – Житомир: ЖДПУ, 2003. – 191 с.
4. Енциклопедія освіти / [головний редактор В. Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Кремень В. Г. Освіта і наука в Україні – інноваційні аспекти. Стратегія. Реалізація. Результати / Кремень В. Г. – К. : Грамота, 2005. – 448 с.
6. Шулигіна Р. А. Особливості професійної соціалізації студентської молоді в освітньому просторі ВНЗ / Р. А. Шулигіна. – Режим доступу: <http://www.ird.npu.edu.ua/files/shulygina.pdf> (дата звернення 20.10.2016 р.).